

in se determinata vera. Probo minorem. Illa veritas non est determinata, quæ non constat suis determinatis constitutivis: sed neutri contradictrio ræ propositioni est veritas quæ constet suis determinatis constitutivis: ergo neutri propositioni contradictoria est veritas determinata. Probo minorem. Objectum materiale propositionis est unum ex constitutivis determinatis veritatis: sed objectum materiale talium propositionum, verbi gratia, peccatum aut non peccatum Antichristi, non est determinatum; ergo neutri contradictoria propositioni est veritas quæ constet suis determinatis constitutivis.

RESPONSI. Concedo majorem, &c. nego minorem. Ad probationem, nego minorem. Nam alterutra propositione contradictoria, determinata sumpta, habet determinatam conformitatem aut determinatam non conformitatem cum objecto suo materiali: sed determinata hæc conformitas est *Constitutivum veritatis*; sicut determinata hæc non conformitas est constitutivum falsitatis: ergo alterutra propositione contradictoria habet determinatam veritatem. (37).

Ad tertium, nego majorem. Objectum materiale propositionis est ext. insecum, tum propositioni, tum veritati propositionis: Illud objectum est terminus relationis per quam propositione constituitur formaliter vera: sed non est ipsam veritas propositionis, aut unum ex constitutivis illius veritatis. Possunt ergo existere constitutiva veritatis propositionis, quin existat ipsum propositionis objectum. (359 & 358)

Ut detur actu veritas in aliqua propositione; debet dari actu relatio conformitatis propositionem inter & objectum propositionis. Ad existentiam hujus veritatis, requiritur existentia hujus relationis: sed ad existentiam hujus relationis, non requiritur existentia objecti materialis.

Actualis ambulatio Petri, verbi gratia, dat veritatem, dat veram relationem conformitatis cum objecto, tum propositioni huic quæ sit hodie, *Petrus ambulat*; tum alteri huic propositioni quæ facta est heri, aut quæ facta fuisset.

centum ante annorum aut sæculorum millionibus, *Petrus ambulabit*; tum tertia huic propositioni quæ fiet cras aut sequentibus sæculis, *Petrus ambulavit*: ergo existentiam actualem objecti, non semper requirit existentia veritatis.

486. INSTABIS III. Non concipitur quomodo possit Deus habere indefectibilem scientiam de futuris liberis; verbi gratia, de peccato Antichristi futuro, de futura Aristi aut Sylvie in bonis operibus perseverantia: ergo Deo non attribuenda est nisi conjecturalis cognitio de futuris liberis.

RESPONSI. Omissa vel concessa antecedente, nego consequentiam. Deum inter & Nos, semper interjacet Infinitum; quo semper arcemur à perfecta Dei cognitione.

I. Aliud est concipere quod sit res; aliud concipere quomodo sit res.

Verbi gratia, concipimus evidenter Enti infinite perfecto inesse debere *perfectissimum cognoscendi modum*, qui conjecturalem omnem cognitionem ab ipso essentialiter excludat, qui indefectibilem de rebus omnibus ab ipso creatis aut creandis scientiam essentialiter includat: licet non concipiamus evidenter quomodo exerceatur & objectis suis applicetur *perfectissimus ille cognoscendi modus*.

Similiter, concipimus evidenter quod ab æterno existat Deus; quod ubique existat Deus: licet non concipiamus evidenter quomodo extiterit ab æterno Deus; quomodo simul existat Deus in Sole & in Terra & in Syrio, in quibus ipsum agere ac proinde existere sentimus. (444)

II. Ergo, ex eo quod non concipiamus evidenter quomodo aliquid habeat aut aliquid agat aut aliquid cognoscat Deus, non sequitur hanc actionem aut cognitionem aut proprietatem, aliunde nobis cognitam & demonstraram debere aut posse Deo denegari: quod philosophicum nullatenus redoleret ingenium. (5).

487. OBJECTIO II. Præscientia Dei destrueret Libertatem
Tom. II.

humanam: ergo non admittenda est talis præscientia. Probabo ant. Si prævidit Deus futurum Antichristi aut Petri peccatum; jam neuter habet potentiam abstineendi a peccato committendo: ergo neuter erit in suo peccato liber. Probo ant. Non potest Antichristus abstinere a peccato præviso, quin fallatur præscientia Dei; quam falli posse ex nobis repugnat: ergo Antichristus non erit in suo peccato liber.

RESP. Nego ant. Ad prob. Nego ant. In hypothesi peccati à Deo prævisi, inest Antichristo & Petro *vera potentia intrinseca* non peccandi: quia potentia per quam peccabunt, est ipsamct identicè potentia per quam possent a peccato abstinere; & quia non perditur per liberum sui exercitium potentia.

I. *Unica hæc & indivisibilis potentia*, quæ ad commissionem & ad omissionem peccati est perinde completa & expedita, non potest ad duos actus inter se essentialiter incompatibilis, ad commissionem scilicet & omissionem peccati, sese simul extendere. Unde, ubi supponitur Potentia per liberam sui ipsius determinationem applicari peccato committendo, non potest supponi simul abstinere à commitendo peccato.

II. Nec inde destruitur *humana Libertas*: quæ in hoc non consistit ut possint simul produci duo actus inter se essentialiter incompatibilis; sed in hoc ut ex duobus illis actibus possit alteruter produci, ad arbitrium potentia producens.

III. Ad tertium, dist ant. Non potest Antichristus abstinere a peccato præviso, quin fallatur præscientia Dei: id est, non potest Antichristus habere potentiam ad commissionem & omissionem peccati prævisi perinde expeditam, quin fallatur præscientia Dei, nego ant: id est, non potest Antichristus potentiam hanc reducere ad commissionem simul & omissionem peccati, quin fallatur præscientia Dei, conc. ant; sed nego suppositum.

IV. Ubi prævistum supponitur Antichristi aut Petri pec-

catum: jam suo supponitur tempore existens. Ubi autem supponitur existens illud peccatum: jam non potest simul supponi non existens.

Sub Præscientia peccati, habet Antichristus aut Petrus *similitatem potentiae* ad omissionem peccati: quia potentia quæ per liberam ipsorum determinationem applicatur ad commissionem peccati, posset per liberam ipsorum determinationem applicari ad omissionem peccati. Sed non habent *potentiam simultatis* ad omissionem peccati: quia repugnat eamdem potentiam ad duos actus inter se essentialiter incompatibilis simul applicari.

In hypothesi peccati prævisi, *repugnat omissione peccati*: non ex defectu potentiae in subjecto peccante; sed ex defectu conjungibilitatis in duplice illius potentiae termino, scilicet in peccato & non peccato. Sic, in hypothesi meæ ambulationis liberæ a te visæ rupugnat omissione illius ambulationis; quia repugnat ambulationem quæ existit & videtur, non existere: nec inde sequitur quod non sim in ambulando liber.

488. ADN. *Libertas humana*, de qua olim fusiū agemus est activa voluntatis indifferentia ad agendum vel non agendum, ad agendum aliquid vel ejus oppositum. Unde, ex Causa dici debet libera, eaque sola: cui, ipso operationis instanti, nihil deest necessarium ut possit agere & inter actus oppositos eligere; & quæ nihil habet ex se vel ab alio extrinseco, per quod ad actum invincibiliter impellatur, aut ab actu invincibiliter impediatur.

I. Quod *æterna Dei Præscientia* humanam nullatenus lœdat libertatem, facile est cniilibet intelligere simul & sentire. Nam penes me est, instanti præsenti, vel ambulare, vel sedere. Si me liberè determinem ad *ambulationem*: facio nunc ut meam hanc ambulationem præviderit ab æterno Deus. Si me liberè determinem ad *sessionem*: facio nunc ut meam hanc sessionem Deus ab æterno præviderit. Idem dictum esto de quolibet actu meo libero ordinis moralis.

Meam ergo libertatem non lœdit æterna Dei præscientia: quandoquidem æternæ huic Dei præscientiae nunc *

ego representandum do & assigno, quod mihi cumque libet objectum.

Nec inde sequitur quod æterna Dei scientia de futuris liberis, ab humana voluntate pendeat. Pendet equidem ab humana voluntate objectum divinæ hujus scientiæ; ipsa vero scientia divina, subjectivè spectata, infinitam habet independentiam; & id omne essentialiter & indefectibiliter repræsentat, quod aliquam habet veritatem.

II. Facile etiam erit cuilibet intelligere & sentire, quam sophistica & antiphilosophica sit illa Leibnitzii & recentium quorundam Philosophorum opinio, quibus placet futura libera à Deo prævideri, non in sua *veritate objectiva*, sed in sua cum rebus præsentibus & præexistentibus concatenatione.

Præsens est futuri prægnans, inquit: distinguo, futuri necessarii, concedo; Futuri liberi, nego. Præsens synderum motus est prægnans extitura post annos centum aut mille eclipsis. Præsens Petri ambulatio nullatenus est prægnans sœderis quod modo mecum inibit libere; eleemosinas quam modo libere erogabit in pauperem sibi obvium.

Prævidentur ergo futura libera, non in sua cum rebus præteritis concatenatione, quæ chimærica & absurdæ est; sed in sua veritate objectiva, in sua futura existentia: quæ, cum sit aliquid reale, est necessariò aliquid intelligibile, aliqui infinitæ Dei Intelligentiæ patens & obvium (481 & 487).

PARAGRAPHUS POSTERIOR.

SCIENTIA FUTURORUM CONDITIONALIUM.

489. DEFINITIO. *Futurum conditionale* est, rebus ante creationem spectatis, effectus quicunque, necessarius aut liber, cuius existentia pendet ab aliqua conditione quam potest vel ponere, vel non ponere Deus: sive realiter extitrus sit illic effectus, Deo conditionem ponente; sive nunquam sit realiter extitrus, Deo non ponente conditionem.

I. Futurum erat, teste Evangelio, teste Christo, ut converterentur Tyrii & Sydonii: si Deus apud ipsos ea operatus esset miracula, quæ operabatur apud Iudeos; & quæ ipsi placuit non operari apud Tyrios & Sydonios.

Hypothetica hæc conversio, Tyriorum & Sydoniorum, quæ nunquam extitit aut existet, deficiente conditione ex qua pendebat ejus existentia: ecce tibi futurum conditionale sine existentia. Hypothetica hæc conversio, futurum illud conditionale sine ultra unquam existentia, objectivam in se veritatem habebat: quandoquidem attingebatur & affirmabatur à Christo objectiva hæc veritas.

II. Futurum erat ut converteretur divus Petrus: si talis ipso gratiam cœlestem daret Deus, quam realiter ipsi dare Deus decrevit. Hypothetica hæc divi Petri conversio, sub tali gratia in se quidem resistibili, sed sub prævisione consensus futuri à Deo concessa: ecce tibi futurum conditionale existentiæ conjunctum, possita à Deo conditione ex qua pendebat ejus existentia.

Si Futuro conditionali existentia carenti inest objectiva veritas, quam attingere & affirmare possit essentialis Dei veritas: à pari aut etiam à fortiori inerit objectiva veritas futuro conditionali existentiæ conjuncto.

III. Divinæ futurorum conditionalium scientiæ usum Theologis relinquimus explicandum, & profundioribus de Gratia & de Prædestinatione questionibus applicandum: rati satis esse Philosophis, ut Scientiæ istius existentiam stabiliant & demonstrent.

PROPOSITIO

490. Inest infallibilis Deo Præscientia de futuris conditionibus, non modo necessariis, sed etiam liberis.

DEMONSTRATIO. Stabiliti potest hæc propositio, sicut & præcedens, tum auctoritate rationis, tum autoritate Scripturæ, in hunc modum.

I. Ens infinita intellectivitate essentialiter prædictum,

objectivam omnem necessario attingit veritatem: atqui futuris conditionalibus inest objectiva veritas: ergo futura attingit infinita Dei intellectivitas. Demonstratur minor. Sint duæ istæ propositiones de futuro conditionali libero: (*si eras hora decima Petro occurrat talis Pauper; Petrus illi eleemosinam dabit, Petrus illi eleemosinam non dabit*). Unde sic ratiocinor.

Contradictoriæ sunt duæ illæ propositiones: ergo altera est in se determinata vera, & altera in se determinata falsa: ac priusdè propositionibus de futuro conditionali libero inest objectiva veritas, objectiva intelligibilitas (482).

Et confirmatur: quia quod futurum est posita conditione; futurum erat, si conditio poneretur. Ergo, quemadmodum verum est, occurrente tali Paupere, quod Petrus illi dedit eleemosinam, verbi gratia: verum fuit, antequam Petro occurseret talis Pauper, quod si Petro ille occurreret, Petrus illi eleemosinam daret.

II. Multæ sunt in libris sacris Prophetiæ conditionalis de effectu contingentis; quarum nullus ideo fuit eventus, quia non est posita conditio ex qua eventus ille pendebat. Talis est, verbi gratia, conditionalis Tyriorum & Sydoniorum conversio, de qua modo mentionem habebamus.

Unde sic ratiocinor. Deus id cognoscit, quod affirmat: atqui Deus affirmat veritatem futurorum conditionalium: ergo cognoscit Deus futurorum conditionalium veritatem. Q. E. D.

OBJECTIONES SOLVENDÆ.

491. OBJ. I. Nonnulli sunt in Libris sacris Textus, in quibus dubitanter loquitur Deus de Futuris conditionalibus liberis: ergo Futura illa non cognoscit indefectibiliter Deus.

RESP. Dist ant. Nonnulli sunt in Libris sacris Textus, in quibus dubitanter loquitur Deus de Futuris conditionalibus liberis; & tunc Libri sacri exprimunt modum quo Deus

cognoscit, nego aut: & tunc Libri sacri volunt exprimere modum quo effectus cum sua causa connectitur, aut etiam volunt sese accommodare nostro concipiendi & loquendi modo, qui non possumus de talibus Futuris nisi conjecturaliter & dubiam habere cognitionem, conc. aut. & nego cons.

Repugnat dari in Deo cognitionem imperfectam, aut cognitionem, qua perfectior esse aut concipi possit aliqua cognitio. Unde, dum videntur sacri aliquot Textus Deum inducere loquentem quasi dubitando aut conjectando: tunc Scripturæ sacræ mens est, ut significet manere homini libertatem sub præscientia divina; & ut loquitur sublimis & profundus Librorum divinorum interpres Hieronimus: *Deus nostro loquitur affectu, ut liberum Homini servetur arbitrium.*

492. OBJ. II. Quædam Prophetiæ non habuerunt evenitum à Deo prædictum: ergo Futura libera sive absoluta, sive conditionalia, non cognoscit Deus, nisi defectibiliter & quasi per conjecturam. Proho ant. Jussu Dei nuntiaverat & prædixerat Jonas Propheta Ninivem intra quadraginta dies eversum & destructumiri; quod tamen non evenit: similiter, jussu Dei, proximam Ezechie Regi mortem prædixerat Isaias Propheta; quod tamen eventu caruit. Ergo quædam Prophetiæ non habuerunt eventum à Deo prædictum.

RESPONSO. Inter Prophetias divinas, aliæ fuerunt absolute, aliæ conditionalis & comminatoryæ.

Prophetias absolutas semper secutus est prædictus à Deo eventus: *Prophetias conditionalis & comminatoryæ* sequi non debuit eventus, nisi deficiente conditione ex qua eventus ille pendebat.

Verbi gratia, Ninivitæ Genti nuntiavit Jonas, Deo statutum esse delere & destruere ipsorum urbem: nisi efficacem ipsi pœnitentiam agerent. Efficacem egit pœni-

tentiam Gens Ninivita; & locum nec habuit nec habere debuit in Ninivem ultrix ira Dei.

493. CONCLUSIO. Religionis omnis & Societatis inconcussum fundamentum cum sit & esse debeat philosophicus de Deo Tractatus: nihil omittendum aut negligendum censuimus, unde plenius & efficacius stabiliri & demonstrari posset divina Existencia; unde plenius & efficacius irradiari & manifestari posset divina Natura. Utrumque hunc scopum, in dupli hujus tractatus sectione, si feliciter attigerimus: utilem Philosophiae & Religioni & Patriæ possuisse nos operam, non sine interno aliquo animi sibi plaudentis sensu, opinabimur.

INSTITUTIONUM

PHILOSOPHICARUM

TRACTATUS QUINTUS.

DE ANIMA HUMANA.

494. OBSERV. *A*nima humana, nomine refragante, est illa substantia quæ in Homine intelligit & sentit: quidquid in seipsa sit substantia hæc sensitiva simul & intellectiva.

I. Juxta Materialistas, seu juxta exiguum quamdam & tenebrosam Philosophorum Sectam cui placet nullam in rerum Natura substantiam existere, nisi materialem: Substantia quæ hominem animat, quæ in homine sentit & intelligit, nihil est nisi mera materia.

II. Juxta Spiritualistas, seu juxta saniorem illam omnem Philosophorum classem, cui persuasum & demonstratum est in rerum Natura existere Substantias spirituales, à materia & ab omnibus materiæ proprietatibus & modificationibus penitus distinctas: Substantia quæ hominem animat, quæ in homine sentit & intelligit, est substantia immaterialis, substantia ab omnibus corporis organisati constitutivis essentialibus & accidentalibus diversa; substantia in se & ex natura sua spiritualis, cui soli exclusive convenit esse principium aut subjectum illarum omnium naturæ humanæ functionum, quibus *Cognitionis* aut *Sensus* generale nomen damus.

Animæ humanæ *Spiritualitatem*, *immortalitatem*, *Libertatem*, *Facultates naturales*, philosophico subjiciemus examini. Hinc habebitur analytica, quantum fieri potest, inefabilis illius Substantiæ theoria. (317).

Tom. II.

14